

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

LKI.410.007.01.2016

P/16/099

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 4, 25-520 Kielce

T +48 41 249 91 00, F +48 41 249 91 05

lki@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	P/16/099 <i>Bezpieczeństwo i higiena nauczania w szkołach publicznych.</i>
<i>Okres objęty kontrolą</i>	Od 1 września 2015 r. do czasu zakończenia kontroli oraz okres poprzedzający w zakresie działań i danych niezbędnych do dokonania ocen w badanych obszarach.
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
<i>Kontroler</i>	Jan Warszawski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/2/2016 z dnia 8 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1)
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Szkoła Podstawowa nr 25 im. Kornela Makuszyńskiego w Kielcach ul. Jurajska 7, 25-640 Kielce (dalej: Szkoła).
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Sylwester Ozga, Dyrektor Szkoły od 1 września 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 2-3)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

W okresie objętym kontrolą w Szkole nie w pełni zapewniono bezpieczne i higieniczne warunki nauczania.

Nie wszystkim uczniom Szkoły zorganizowano pracę zgodnie z zasadami higieny procesu nauczania. Plany zajęć dydaktyczno-wychowawczych czterech oddziałów z 24 objętych badaniem (17%) nie uwzględniały bowiem potrzeby równomiernego obciążenia uczniów zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia: zajęcia nie rozpoczynały się o stałej porze, a różnica liczby godzin lekcyjnych pomiędzy kolejnymi dniami tygodnia była większa niż jedna. Stwierdzono też lokowanie przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji na ostatnich godzinach lekcyjnych (42% oddziałów klas IV-VI), a zasada naprzemiennego rozmieszczania zajęć o różnym stopniu trudności i charakterze nie była przestrzegana w 83% objętych badaniem oddziałów.

Szkoła w znacznym stopniu zapewniła uczniom bezpieczne i higieniczne warunki pobytu. Teren i budynek Szkoły spełniały obowiązujące wymogi w zakresie bezpieczeństwa i higieny. Zorganizowano świetlicę, bibliotekę oraz zespół rekreacyjno-sportowy. Wszystkie stanowiska pracy uczniów były dostosowane do wymogów ergonomii. Nauczyciele odbyli szkolenia z udzielania pierwszej pomocy, a apteczki w pomieszczeniach Szkoły były wyposażone kompletnie.

Jednocześnie tylko uczniom klas I-III zapewniono miejsca, w których mieli możliwość pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych, a 49% uczniów nosiło zbyt ciężkie plecaki (ciężar powyżej 10% masy ich ciała).

Do czasu kontroli Szkoła nie zabezpieczyła całkowicie uczniów przed dostępem w Internecie do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju.

---

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizacja pracy uczniów

Opis stanu faktycznego

1.1. W Szkole, według stanu na 30 września 2015 r.:

- liczba uczniów wynosiła 1169²;
- liczba klas od I-VI w szkole wynosiła 48;
- liczba uczniów w klasach mieściła się w przedziałach: klasy I – od 20 do 24, klasy II – od 23 do 25, klasy III – od 21 do 26, klasy IV – od 27 do 28, klasy V – od 18 do 27, klasy VI – od 22 do 27.

Liczba uczniów klas I-II mieściła się w limicie określonym w art. 61 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty³, tj. nie przekraczała 25. (dowód: akta kontroli, str. 10-11)

1.2. Analiza planów zajęć wybranych 24 klas Szkoły, w tym 12 klas od I do III⁴, wykazała, że częściowo spełniały one zasady higieny pracy umysłowej⁵:

- zajęcia wszystkich wybranych 12 klas I-III oraz ośmiu z 12 klas IV-VI rozpoczynały się o stałej porze (różnica pomiędzy dniami była nie większa niż jedna godzina), a różnica liczby godzin lekcyjnych w poszczególnych dniach tygodnia nie była większa niż jeden;
- nie występowały dni, w których nastąpiła kumulacja przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji oraz dni, w których występują tylko przedmioty niewymagające zwiększonej koncentracji;
- w 7 z 12 oddziałów klas IV-VI zajęcia, w trakcie których dominuje praca statyczna i długotrwała koncentracja (przyroda i matematyka) ulokowane były na początku lub w środku zajęć;
- w 2 z 12 oddziałów klas IV-VI uwzględniono zasadę naprzemiennego rozmieszczenia zajęć o różnym stopniu trudności i różnym charakterze. (dowód: akta kontroli, str. 12-19)

Długość przerw pomiędzy zajęciami wynosiła od pięciu do 20 minut. Przerwy pięciominutowe zaplanowano po pierwszej, siódmej i ósmej godzinie lekcyjnej. Przerwy trwające po 10 minut zaplanowano po drugiej, trzeciej i szóstej godzinie, przerwa po czwartej godzinie wynosiła 15 minut, a przerwa po piątej lekcji – 20 minut. Przerwy pięciominutowe występowały także po zajęciach wychowania fizycznego (dalej także w-f). (dowód: akta kontroli, str. 12-19)

W wyjaśnieniu Sylwester Ozga, Dyrektor Szkoły podał: (...) w Szkole zaplanowano trzy przerwy 5 minutowe, jednocześnie wydłużając przerwy obiadowe umożliwiające spożycie posiłku dzieciom korzystającym ze szkolnej stołówki. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom rodziców przerwy obiadowe w przyszłym roku szkolnym 2016/2017 zostaną wydłużone z 15 minut na 20 i z 20 minut na 25. Chcąc uwzględnić czas na zachowanie higieny osobistej (prysznic) przez dzieci po zajęciach wychowania fizycznego przy klasie 25 osobowej i przykładowo pięciu stanowiskach prysznicowych średnio po 3 minuty na ucznia przerwa powinna wynosić 15 minut. Jeżeli chodzi o takie czynności higieniczne jak umycie twarzy i rąk oraz odpoczynek to przerwy od 5–10 minut w zupełności wystarczą. (dowód: akta kontroli str.108-111)

Ustalona nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość, polegającą na niezapewnieniu uczniom wszystkich wybranych 12 oddziałów klas IV-VI higienicznego rozkładu zajęć:

- w planach zajęć czterech oddziałów występowała różnica w czasie rozpoczęcia zajęć, która wynosiła dwie godziny⁶;

² Spoza rejonu Szkoły było 292 uczniów.

³ Dz.U. z 2015 r. poz. 2156, ze zm.

⁴ Klasy: Ia, Id, If, Ih, IIa, IIb, IIi, IIj, IIlb, IIlc, IIld oraz IIIe (razem 294 uczniów).

⁵ Zalecenia Głównego Inspektora Sanitarnego (Poradnik do oceny higieny procesu nauczania – uczenia się w szkole podstawowej).

- w planach zajęć pięciu oddziałów stwierdzono lokowanie zajęć wymagających zwiększonej koncentracji po piątej godzinie lekcyjnej⁷,
- w przypadku 10 oddziałów w planach lekcji nie uwzględniono zasady naprzemiennego rozmieszczenia zajęć o różnym stopniu trudności i różnym charakterze, tj. stwierdzono przypadki występowania kolejno matematyki i przyrody (tzw. łączenie „w bloki”)⁸. (dowód: akta kontroli, str. 79-99)

Stanowiło to naruszenie § 10 ust. 3 załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół⁹ oraz § 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach¹⁰.

W wyjaśnieniu Sylwester Ozga, Dyrektor Szkoły w sprawie różnicy dwóch godzin w czasie rozpoczęcia zajęć przez cztery klasy IV-VI podał: (...) 98 uczniów z tych klas dowożonych jest codziennie do szkoły autobusami szkolnymi. W celu zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom w trakcie dowozu analizuje się plan zajęć pod kątem liczebności uczniów w autobusach szkolnych – pięć kursów „porannych” i tyle samo po zakończeniu zajęć. Dlatego w pojedynczych przypadkach uczniowie trzech klas IV-VI rozpoczynają zajęcia o różnej porze. W przypadku jednej klasy (IVc) dwugodzinna różnica spowodowana jest zatrudnieniem w naszej placówce nauczyciela plastyki w wymiarze 13/18 etatu, który pozostałe godziny uzupełniające etat prowadzi w innej placówce.

Natomiast w wyjaśnieniu w sprawie ulokowania zajęć po piątej godzinie lekcyjnej oraz występowania lekcji matematyki i przyrody po sobie Dyrektor Szkoły podał: Tygodniowa liczba godzin matematyki w klasach IV-VI realizowana przez nauczycieli wynosi 87, co daje średnio 3,48 godziny dziennie dla każdego zatrudnionego nauczyciela tego przedmiotu. W przypadku przyrody liczba ta wynosi 60 godzin, średnio 4 godziny dla nauczyciela w ciągu dnia. (...) Szkoła dysponuje określoną bazą dydaktyczną (hala sportowa i sala gimnastyki korekcyjnej) i właściwa realizacja zajęć wychowania fizycznego -121 w tygodniu w klasach IV-VI oraz na wniosek rodziców 21 godzin w klasach I-III wpływa również na lokowanie zajęć matematyki i przyrody na późniejszych godzinach. Uwzględniając w planie zajęć ich zróżnicowanie pod względem „trudności i łatwości”, bazę lokalową placówki oraz specyfikę programu nauczania, nie jest możliwe uniknięcie pojedynczych sytuacji, kiedy zajęcia matematyki i przyrody są realizowane na szóstej godzinie lekcyjnej bądź bezpośrednio po sobie. Ulokowanie matematyki i przyrody bezpośrednio po sobie, występuje w porze najlepszej dla wysiłku umysłowego dzieci. (...) Na sytuację występowania tych zajęć bezpośrednio po sobie wpływa również realizacja przedmiotów z podziałem na grupy oddziałowe i międzyoddziałowe, warunki lokalowe oraz dostępność nauczycieli. (dowód: akta kontroli str. 108-111)

⁶ Klasa IVc w piątek godz. 8.00, w czwartek godz. 9.45; klasa Vb od poniedziałku do środy godz. 8.00, w piątek godz. 9.45; klasa Vf we wtorek i piątek godz. 8.00, w czwartek godz. 9.45; klasa VIg we wtorek i piątek godz. 8.00, w środę godz. 9.45.

⁷ Klasa Vb w poniedziałek szósta matematyka, w środę szósta matematyka; klasa Ve we wtorek szósta przyroda; klasa VIa we wtorek szósta matematyka; klasa VIb we wtorek szósta przyroda oraz w czwartek szósta matematyka; klasa VIg w poniedziałek i wtorek szósta przyroda.

⁸ Klasa IVa w poniedziałek druga matematyka, trzecia przyroda; klasa IVb w środę trzecia matematyka, czwarta przyroda; klasa IVd we wtorek pierwsza matematyka, druga przyroda; klasa Vb w czwartek czwarta przyroda, piąta matematyka; klasa Vf w środę pierwsza przyroda, druga matematyka; klasa Vh we wtorek czwarta matematyka, piąta przyroda oraz w środę pierwsza matematyka, druga przyroda; klasa VIa w czwartek trzecia przyroda, czwarta matematyka; klasa VIb we wtorek piąta matematyka, szósta przyroda oraz w piątek druga przyroda, trzecia matematyka; klasa VIc we wtorek trzecia przyroda, czwarta matematyka oraz w środę trzecia przyroda, czwarta matematyka, a także w czwartek czwarta przyroda, piąta matematyka; klasa VIg we wtorek piąta matematyka, szósta przyroda oraz w czwartek pierwsza przyroda druga matematyka.

⁹ Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm.

¹⁰ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69, ze zm. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie bezpieczeństwa i higieny”.

Uwaga dotycząca badanej działalności

Przerwa międzylekcyjna powinna umożliwić uczniom krótki odpoczynek, załatwienie potrzeb fizjologicznych oraz przejście z klasy do klasy, a także zachowanie higieny osobistej po zajęciach wychowania fizycznego. W związku z powyższym, w ocenie NIK, przerwa pięciominutowa jest zbyt krótka.

Ocena cząstkowa

Szkoła zapewniła uczniom klas I-III stałe godziny rozpoczęcia zajęć oraz równomierne obciążenie zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia. Sposób organizacji zajęć klas IV-VI nie był jednak w pełni zgodny z zasadami higieny procesu nauczania. Plany zajęć dydaktyczno-wychowawczych nie uwzględniały stałej pory rozpoczynania zajęć oraz naprzemiennego rozmieszczania zajęć o różnym stopniu trudności i charakterze. Przedmioty wymagające zwiększonej koncentracji lokowano też na ostatnich godzinach lekcyjnych.

2. Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczniów w szkole

Opis stanu faktycznego

2.1. Warunki pobytu w Szkole mające na celu zapewnienie uczniom bezpieczeństwa oraz zakres zadań nauczycieli związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez Szkołę określał m.in.: *Statut Szkoły*, w którym określono odpowiedzialność nauczycieli za zdrowie, życie i bezpieczeństwo powierzonych im opiece uczniów. Zgodnie z *Regulaminem dyżurów nauczycieli*, celem takich dyżurów było zapewnienie uczniom pełnego bezpieczeństwa przy jednoczesnym zagwarantowaniu wypoczynku. Dyżury od poniedziałku do piątku rozpoczynały się o godz. 7.40. Regulamin określał sposób sprawowania dyżurów i obowiązki nauczyciela dyżurującego, który cały czas miał być czynny i nie zajmować się sprawami, które przeszkadzają w rzetelnym pełnieniu dyżurów, a w razie zaistnienia wypadku natychmiast zgłaszać ten fakt dyrekcji i podejmować działania zmierzające do udzielenia pierwszej pomocy i zapewnienia dalszej pomocy. (dowód: akta kontroli, str. 31-37)

Szkoła, zgodnie z art. 67 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty, zapewniała uczniom możliwość korzystania z biblioteki, czynnej w poniedziałek, środę i piątek w godzinach od 8.00 do 14.00, we wtorek od godz. 9.25 do 15.45. W czwartek biblioteka była nieczynna dla uczniów (dzień przeznaczony na prace wewnętrzne). W szkole zorganizowano także czytelnię, która otwarta była dla uczniów w dniach: poniedziałek, wtorek, czwartek i piątek w godzinach od 8.00 do 14.00 oraz w środę w godzinach od 9.30 do 15.30. (dowód: akta kontroli, str. 6-9)

W Szkole działała świetlica szkolna, zgodnie z art. 67 ust. 1 pkt 3 ustawy o systemie oświaty, dostępna dla uczniów od poniedziałku do piątku w godzinach od 6.30 do 17.00. (dowód: akta kontroli, str. 5-9)

Na dzień 11 kwietnia 2016 r., stan techniczny i zasady korzystania z urządzeń rekreacyjno-sportowych spełniały wymogi bezpieczeństwa, określone w rozporządzeniu w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Cały teren Szkoły ogrodzony był płotem z metalowych profili panelowych (ogrodzenie bez ubytków). Drogi, place i przejścia do boisk szkolnych były wyłożone kostką brukową o równej nawierzchni. Powierzchnia dwóch boisk do koszykówki i piłki nożnej były wyłożone asfaltem o równej nawierzchni. Kosze i bramki były przymocowane na stałe do powierzchni boiska. Także boisko trawiaste do piłki nożnej miało równą nawierzchnię i prawidłowo zamontowane bramki. Na terenie skoczni do skoku w dal, rozbieg był wyłożony wykładziną, a piasek czysty. Bieżnia wzdłuż boiska miała równą, niezniszczoną nawierzchnię tartanową. Przy boiskach wywieszono tablice informacyjne określające zasady ich bezpiecznego użytkowania. W pobliżu boiska do koszykówki znajdował się plac zabaw z pełnym wyposażeniem i umieszczoną instrukcją określającą zasady bezpiecznego użytkowania tych urządzeń. Bezpośrednie wyjście na ulicę przebiegającą przy Szkole zabezpieczone metalową barierką. Wszystkie otwory kanalizacyjne i studzienki zabezpieczone zostały odpowiednimi pokrywami żeliwnymi. W sali gimnastycznej znajdowały się drabinki do ćwiczeń z kompletnymi szczeblami, trwale zamocowane do ścian. Podłoga sali była równa, bez uszkodzeń, jej oświetlenie sprawne,

a lampy zabezpieczone metalowymi osłonami. Kaloryfery miały drewniane obudowy, bez wystających elementów. Przed wejściem do sali wywieszony był regulamin korzystania. Również pomieszczenie sali korekcyjnej, wyposażonej w ścianę wspinaczkową oraz ścianę lustrzaną, było utrzymane w czystości i opatrzone w regulamin korzystania. (dowód: akta kontroli, str. 4-9)

2.2. W Szkole spełnione zostały wymogi określone w § 5 i § 15-16 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Plan ewakuacji Szkoły umieszczony był w widocznym miejscu, przy wejściu do Szkoły oraz na każdej kondygnacji budynku, w sposób zapewniający łatwy do niego dostęp. Drogi ewakuacyjne oznaczono w sposób wyraźny i trwałe. Pomieszczenia, do których był wzbroniony dostęp osobom nieuprawnionym były odpowiednio oznakowane i zabezpieczone przed swobodnym do nich dostępem. Balustrady schodów wyposażone zostały w poręcze zabezpieczone przed zsuwaniem się po nich poprzez wkręczone i zespawane kulki metalowe.

Zgodnie z § 7 ust. 1-4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, teren Szkoły był ogrodzony, zapewniono jego właściwe oświetlenie oraz równą nawierzchnię dróg i przejść, otwory kanalizacyjne i studzienki były zakryte odpowiednimi pokrywami. Szlaki komunikacyjne wychodzące poza teren szkoły zabezpieczono w sposób uniemożliwiający bezpośrednie wyjście na jezdnię¹¹. (dowód: akta kontroli, str. 4-9)

2.3. W pomieszczeniach sanitarno-higienicznych zapewniona została ciepła i zimna bieżąca woda oraz środki higieny osobistej (mydło w płynie, ręczniki papierowe jednorazowe i papier toaletowy), stosownie do § 8 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. (dowód: akta kontroli, str. 4-9)

2.4. Przeprowadzona na zlecenie NIK¹² przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kielcach (dalej: PPIS) kontrola wykazała m.in. że we wszystkich wybranych do badania 24 oddziałach Szkoły uczniowie (w liczbie 546) korzystali z mebli prawidłowo zestawionych i dostosowanych do wzrostu. Ostatniego zakupu mebli szkolnych (stolików i krzeseł) dokonano w grudniu 2011 r., a zakupione meble posiadały wymagane certyfikaty. (dowód: akta kontroli, str. 42-43)

2.5. Powierzchnie sal lekcyjnych wahały się w granicach od 50,5 m² do 73,9 m². We wszystkich badanych klasach powierzchnia przypadająca na jednego ucznia przekraczała 2 m². (dowód: akta kontroli, str. 38, 73-75)

2.6. Przeprowadzona przez PPIS kontrola stanu sanitarnego kuchni i jadalni nie wykazała nieprawidłowości. (dowód: akta kontroli, str. 41-48)

2.7. Kontrola PPIS w zakresie stanu sanitarno-higienicznego Szkoły nie wykazała nieprawidłowości. (dowód: akta kontroli, str. 42-43)

2.8. Warunki pobytu w Szkole uczniów z klas I-III były adekwatne do wieku uczniów i spełniały wymogi zaleceń określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół¹³ (pkt 4 części dotyczącej zalecanych warunków i sposobu realizacji). Sale lekcyjne wykorzystywane przez uczniów klas I-III składały się z dwóch części: edukacyjnej (odpowiednio wyposażonej) i rekreacyjnej (odpowiednio do tego przystosowanej). Uczniowie tych klas mieli pomieszczenia do wyłącznego korzystania, a organizacja zajęć gwarantowała ich bezpieczeństwo. Poszczególne sale wykorzystywane były na zmianę przez dwie klasy. Uczniowie w przydzielonych salach lekcyjnych posiadali swoje szafki na podręczniki i pomoce szkolne. Cztery z badanych sal były wyposażone w tablice

---

¹¹ Ustaleń w tym zakresie dokonano na podstawie oględzin przeprowadzonych w dniu 11 kwietnia 2016 r.

¹² Na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2015 r. poz. 1096 oraz z 2016 r. poz. 677; dalej: ustawa o NIK).

¹³ Dz. U. z 2012 r. poz. 977, ze zm.

interaktywne. Sanitariaty znajdowały się w sąsiedztwie sal dydaktycznych. (dowód: akta kontroli, str. 4- 9, 42, 74-75)

2.9. W Szkole znajdowała się szatnia, w której uczniowie mieli możliwość pozostawienia odzieży wierzchniej. Szatnię dla uczniów z oddziałów I-VI stanowiło 27 zamykanych na klucz boksów. W każdym pomieszczeniu znajdowały się wieszaki na ubrania. (dowód: akta kontroli, str. 9 i 103)

2.10. Szkoła częściowo zapewniła uczniom możliwość przechowywania podręczników i przyborów szkolnych, czego wymaga § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Uczniom klas od IV do VI, którzy zmieniali sale lekcyjne i pracownie po każdej lekcji, umożliwiono pozostawienie części podręczników i przyborów szkolnych na wydzielonych półkach i zaplecach sal. Szkoła nie organizowała przechowywania podręczników i przyborów szkolnych w zamykanych indywidualnych szafkach. (dowód: akta kontroli, str. 4-9, 26)

2.11. PPIS dokonał w 24 wybranych oddziałach Szkoły pomiarów obciążenia uczniów ciężarem tornistrów/plecaków. Badaniem objęto 546 uczniów, z czego: 280 uczniów posiadało tornistry/plecaki o wadze do 10% ciężaru ciała (niska norma) oraz 219 uczniów tornistry/plecaki o wadze od 10,1% do 15% ciężaru ciała (wysoka norma), a także 47 uczniów posiadało tornistry/plecaki o wadze powyżej 15%¹⁴ (9% badanych). (dowód: akta kontroli, str. 41-48)

W wyjaśnieniu, w sprawie prowadzonych działań na rzecz „lekkich tornistrów”, Sylwester Ozga, Dyrektor Szkoły wymienił cztery następujące rodzaje postępowania w Szkole: – *Propozycja nauczycieli języka polskiego „jeden podręcznik na ławkę”*; – *Pozostawienie podręczników, materiałów dodatkowych oraz przyborów szkolnych przez uczniów klas I-III w swoich salach lekcyjnych*; – *Ustalenia wychowawców klas IV-VI z rodzicami dotyczące przynoszenia podręczników oraz wyposażenia plecaków*; – *Apel PCK dla klas I-III, prowadzenie pogadań skierowanych do rodziców i uczniów na temat zawartości plecaków, „grubości” zeszytów, przynoszenia do szkoły kilku piórników bądź noszenia rzeczy zbędnych (albumy z naklejkami, gry elektroniczne, zabawki, piłki)*. Jednocześnie podał: *Większa część rodziców kontroluje zawartość tornistrów i plecaków swoich dzieci eliminując z nich zbędne rzeczy powodujące ich obciążenie*. (dowód: akta kontroli, str. 108-112)

2.12. Uczniom Szkoły udostępniono 60 komputerów w bibliotece i trzech pracowniach komputerowych. Do sieci komputerowej Szkoły włączone były również dwa komputery przeznaczone do zajęć indywidualnych z uczniami. Od 2004 r. Szkoła stosowała oprogramowanie otwarte IPCop (dystrybucja Linux). W Szkole dostępne były trzy przeglądarki internetowe: Internet Explorer, Mozilla Firefox oraz Google Chrome. Szkoła nie udostępniała uczniom sieci Wi-Fi. Ograniczenie dostępu do treści niepożądanych było nieskuteczne, co omówiono szerzej w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*. (dowód: akta kontroli, str. 49-57)

2.13. Szkoła, stosownie do art. 67 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie oświaty, zapewniła uczniom możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej. Gabinet otwarty był od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.45 do 15.15.

Apteczki pierwszej pomocy znajdowały się w: świetlicy, pokoju nauczycielskim, gabinecie pomocy przedlekarskiej, pokoju nauczycieli wychowania fizycznego, warsztacie szkolnym oraz kuchni¹⁵. Zawarte w nich zestawy środków farmaceutycznych i opatrunkowych zawierały: opatrunki, bandaże, plastry, chusty trójkątne (w każdej po jednej), opaski elastyczne, koc ratunkowy termoizolacyjny (w każdej po jednym), rękawiczki lateksowe (w każdej po pięć kompletów), nożyczki, maseczki do sztucznego oddychania (w każdej po

¹⁴ 22 uczniów od 15,1% do 16%, 10 uczniów od 16,1% do 17%, jeden uczeń od 17,1% do 18%, po pięciu uczniach w każdym zakresie od 18,1% do 19% oraz od 19,1% do 20%, dwóch uczniów od 20,1% do 21,0%, po jednym uczniu w każdym zakresie 21,9% oraz 23,8%.

¹⁵ W Szkole nie było innych pracowni, które powinny być wyposażone w apteczkę.

dwie), wodę utlenioną (w każdej po jednej butelce), kompresy opatrunkowe na rany. Wszystkie apteczki wyposażone były wewnątrz w instrukcję udzielania pierwszej pomocy, a treść takiej instrukcji wywieszona była również na ścianie pomieszczenia, na której znajdowała się apteczka. Wszystkie środki znajdujące się w apteczkach posiadały ważne terminy przydatności do użycia. (dowód: akta kontroli, str. 4-9)

Stosownie do § 21 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, wszyscy nauczyciele Szkoły zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy w ramach szkoleń z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy. Dodatkowo siedmiu nauczycieli w-f ukończyło ośmiogodzinny kurs, którego celem było opanowanie wiedzy i umiejętności z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej. (dowód: akta kontroli, str. 104)

2.14. W rejestrze wypadków uczniów odnotowano w okresie objętym kontrolą 15 zdarzeń zakwalifikowanych przez Szkołę jako wypadek¹⁶. Miejscem tych wypadków były: sala gimnastyczna, świetlica szkolna, schody do stołówki, korytarz, boisko szkolne, szatnia. Protokoły powypadkowe były zgodne ze wzorem określonym w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

Ze złożonych przez Dyrektora Szkoły wyjaśnień w sprawie działań podejmowanych w związku z zaistniałymi wypadkami uczniów w roku szkolnym 2015/2016 wynika m.in., że raz w roku (na zakończenie) Społeczny Inspektor Pracy przedstawia sprawozdanie dotyczące ilości wypadków i ich przyczyn oraz działań podjętych w celu ich wyeliminowania. (dowód: akta kontroli, str. 108-112)

O wypadkach zawiadomiono podmioty, wymienione w § 41 ust. 1 pkt 1-5 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. W 3 z 15 protokołów powypadkowych było potwierdzenie zaznajomienia się rodziców/opiekunów poszkodowanych uczniów z treścią protokołów oraz doręczenia im tego protokołu. (dowód: akta kontroli, str. 76-84, 108-112)

2.15. Zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, Dyrektor dokonywał kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów Szkoły. W wyniku kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości. Protokoły kontroli były przekazywane do Urzędu Miasta Kielce (organu prowadzącego Szkołę). (dowód: akta kontroli, str. 61-66)

W dniu 12 października 2015 r. w Szkole przeprowadzono praktyczne sprawdzenie organizacji oraz warunków ewakuacji w Szkole w przypadku wystąpienia pożaru lub innego miejscowego zagrożenia. Ze sporządzonego sprawozdania z tego ćwiczenia wynika m.in., że dogodny dostęp do obiektu Szkoły umożliwiał wykorzystanie sprzętu straży pożarnej, a obiekt spełniał wymagania techniczne ewakuacji w świetle obowiązujących przepisów. (dowód: akta kontroli, str. 67-72)

2.16. Do dnia rozpoczęcia kontroli przez NIK, w Szkole w roku szkolnym 2015/2016 przeprowadzonych zostało łącznie siedem kontroli, w tym jedna dotycząca bezpieczeństwa i higieny nauczania – doraźna kontrola Kuratorium Oświaty w zakresie zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki (inspirowana skargą rodzica). W wyniku kontroli nie wydano zaleceń. (dowód: akta kontroli, str. 85-91)

Ustalone
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nie wszystkim uczniom zapewniono możliwość pozostawienia w szkole części podręczników i przyborów szkolnych, czego wymaga § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. (dowód: akta kontroli, str. 4-9, 26)

W wyjaśnieniu Dyrektor Szkoły podał: *Możliwość pozostawienia podręczników przez uczniów klas IV-VI jest uzgadniana przez wychowawcę z rodzicami i uczniami. Część rodziców i uczniów nie widzi takiej potrzeby. Większość uczniów pozostawia podręczniki*

¹⁶ Wypadki te miały miejsce w okresie od 16 września 2015 r. do 4 marca 2016 r.

i zeszyty ćwiczeń z muzyki, zajęć komputerowych oraz przybory szkolne wykorzystywane na zajęciach plastyki i techniki. Z uwagi na warunki lokalowe i liczbę dzieci w placówce w niektórych salach nie ma możliwości bezpiecznego ustawienia większej ilości szafek dla uczniów o takim przeznaczeniu. (dowód: akta kontroli, str. 108-112)

2. Zgodnie z art. 4a ustawy o systemie oświaty szkoły i placówki zapewniające uczniom dostęp do Internetu są obowiązane podejmować działania zabezpieczające uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.

W wyniku weryfikacji działania oprogramowania filtrującego ustalono, że stosowane zabezpieczenie nie było skuteczne. Dostęp uczniów do Internetu był chroniony poprzez zabezpieczenie centralne zainstalowane na styku sieci lokalnej z Internetem, jako rozwiązanie filtrujące ruch w sieci, więc zastosowane rozwiązanie było nieskuteczne dla wszystkich 62 komputerów wykorzystywanych przez Szkołę. (dowód: akta kontroli, str. 49-57)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że w związku z brakiem jakichkolwiek informacji i uwag ze strony osób odpowiedzialnych za prawidłowe funkcjonowanie pracowni komputerowych oraz nauczycieli prowadzących zajęcia z uczniami z wykorzystaniem dostępu do Internetu był przekonany, że zainstalowany program zapewnia skuteczną ochronę uczniów przed niepożądanymi treściami. (dowód: akta kontroli, str. 108-112)

W trakcie kontroli Szkoła nabyła program „Beniamin” AKKORP. Zainstalowania tego zabezpieczenia dokonano na każdym komputerze z osobna. W związku z tym dokonano ponownego sprawdzenia wszystkich pięciu komputerów znajdujących się w połączonych pomieszczeniach biblioteki oraz czytelnicy oraz 19 wybranych komputerów znajdujących się w trzech salach komputerowych (35% z 55 będących na wyposażeniu tych sal). Przeprowadzona weryfikacja wykazała, że komputery używane przez uczniów zostały zabezpieczone w sposób skuteczny przed wejściem na trzy strony z niepożądanymi treściami. (dowód: akta kontroli, str. 92-96)

3. W 12 z 15 protokołów powypadkowych brak było potwierdzenia zaznajomienia się rodziców (opiekunów) poszkodowanych z ich treścią oraz doręczenia im tego protokołu, co było niezgodne z § 45 ust. 1 pkt 2 i § 46 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *Informacja (o odbiorze protokołu powypadkowego) dostarczana jest rodzicom niezwłocznie osobiście lub telefonicznie po zakończeniu i zatwierdzeniu przez dyrektora szkoły protokołu powypadkowego. Praktyka wskazuje, że nie wszyscy rodzice/opiekunowie są zainteresowani odebraniem protokołu. (...) W związku z powyższym dyrekcja szkoły postanowiła zawiadomić rodziców/opiekunów prawnych o obowiązku odebrania protokołów powypadkowych listem poleconym. (dowód: akta kontroli, str. 108-112)*

W dniu 1 czerwca 2016 r. do wszystkich rodziców/opiekunów poszkodowanych uczniów, którzy nie zapoznali się z treścią takich protokołów, Dyrektor Szkoły przesłał zawiadomienia o możliwości zapoznania się z protokołem powypadkowym i odebrania go. (dowód: akta kontroli, str. 105-107)

Uwaga dotycząca badanej działalności

Zdaniem NIK Szkoła powinna zintensyfikować działania na rzecz „lekkich tornistrów”, gdyż o ich ograniczonej skuteczności świadczy faktyczna waga tornistrów i plecaków w przypadku 49% uczniów, która przekroczyła 10% masy ciała. Zmniejszeniu wagi plecaków sprzyja zapewnienie rzeczywistej możliwości pozostawienia w szkole części podręczników i przyborów szkolnych. Zaproponowany przez Szkołę sposób realizacji wymogów określonych w § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny był funkcjonalny jedynie w klasach I-III, w których uczniowie odbywają wszystkie lekcje w jednej sali. Rozwiązanie takie nie jest jednak wystarczające w klasach IV-VI, w których uczniowie odbywają lekcje w różnych salach w ciągu jednego dnia.

Ocena cząstkowa

W Szkole podejmowane były działania w celu zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu, jednak nie były one w pełni skuteczne. Zorganizowano uczniom bibliotekę, świetlicę, zespół urządzeń rekreacyjno-sportowych i opiekę przedlekarską, a teren Szkoły spełniał wymogi z zakresu bezpieczeństwa i higieny. Do czasu kontroli NIK Szkoła nie zabezpieczyła całkowicie uczniów przed dostępem w Internecie do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju.

V. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnioskuje o:

1. Sporządzanie planu zajęć dydaktyczno-wychowawczych z zachowaniem, w możliwie najpełniejszym zakresie, zasad higieny pracy umysłowej.
2. Podjęcie działań w celu zapewnienia wszystkim uczniom możliwości pozostawienia w Szkole podręczników i przyborów szkolnych.
3. Wylimitowanie przypadków braku potwierdzenia zaznajomienia się rodziców (opiekunów) poszkodowanych z treścią protokołów powypadkowych oraz doręczenia im tego protokołu.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, dnia   czerwca 2016 r.

Kontroler
Jan Warszawski
główny specjalista kp.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach

Wicedyrektor
Tadeusz Mikołajewicz

.....
Podpis

.....
Podpis